Echo
Watahy Głosu Obywatelskiego
tydzień 6. 2025 roku
Nr 6/
(96)

Święto zostało ustanowione ustawą Sejmu RP z dnia 9 stycznia 2025[roku poprzez aklamację. Ustawa podpisana została przez Prezydenta RP Andrzeja Dudę 6 lutego 2025 roku.

14 lutego 1942 r., Naczelny Wódz gen. Władysław Sikorski wydał rozkaz o przekształceniu Związku Walki Zbrojnej w Armię Krajową.

AK jest uważana za najlepiej zorganizowane podziemne wojsko działające w okupowanej przez Niemców Europie.

Armia Krajowa kontynuowała działalność zawiązanej 26/27.09.1939r. przez grupę wyższych rangą oficerów z gen. Michałem Karaszewiczem-Tokarzewskim, przy współudziale prezydenta Warszawy Stefana Starzyńskiego, konspiracyjnej organizacji Służba Zwycięstwu Polski (SZP). Stała się ona zalążkiem struktur cywilnych i wojskowych Polskiego Państwa Podziemnego. SZP została przekształcona najpierw w 1940 r. w Związek Walki Zbrojnej (ZWZ), a następnie rozkazem Naczelnego Wodza w Armię Krajową, w której skład weszło ok. 200 organizacji wojskowych, zarówno spod okupacji niemieckiej, jak i sowieckiej. Decyzja o powstaniu AK była podyktowana koniecznością scalenia polskich konspiracyjnych oddziałów zbrojnych i podporządkowania ich rządowi RP w Londynie, któremu podlegały Siły Zbrojne RP. W zamierzeniach rządu miała być organizacją ogólnonarodową, ponadpartyjną, a jej Komendant Główny jedynym, upełnomocnionym przez rząd dowódcą krajowej siły zbrojnej. Głównym zadaniem AK było prowadzenie walki o odzyskanie niepodległości przez organizowanie i prowadzenie samoobrony oraz przygotowanie armii podziemnej na okres powstania, które miało wybuchnąć na ziemiach polskich w okresie militarnego załamania Niemiec.

Formalna zmiana nazwy nie oznaczała, że przez kolejne dwa lata Armia Krajowa ujawniała się i używała oficjalnie swojej nowej nazwy; zastępowano ją kryptonimem PZP, stosowanym od kwietnia 1942 aż do maja 1944 r. Dopiero w czasie realizacji planu „Burza" i nadawania ujawniającym się oddziałom podziemnej armii nazw dywizji i pułków Wojska Polskiego z 1939 r. zaczęto używać określenia Armia Krajowa.

W prasie podziemnej i codziennym działaniu mówiono o „Polsce Walczącej" lub „Polsce Podziemnej"… Żołnierze Armii Krajowej składali przysięgę na „wierność Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej i rozkazom Naczelnego Wodza". Jej rotę ustalono w grudniu 1942r. Padające w niej sformułowania miały na celu podkreślenie, że Armia Krajowa jest działającą w kraju integralną częścią Sił Zbrojnych. „Przyjmuję cię w szeregi Armii Polskiej walczącej z wrogiem w konspiracji o wyzwolenie Ojczyzny" – stwierdzał przyjmujący przysięgę.

Kolejnymi dowódcami AK byli generałowie: Stefan Rowecki ps. *Grot* – do 30.06.1943, Tadeusz Komorowski ps. *Bór* – do 02.10.1944, Leopold Okulicki ps. *Niedźwiadek* – do 19.01.1945r. dwóch spośród trzech dowódców Armii Krajowej za swoją działalność zapłaciło najwyższą cenę. 30.06.1943r. na skutek zdrady został aresztowany gen. Rowecki. Następnie przewieziono go do Berlina, gdzie odrzucił niemiecką propozycję współdziałania. W połowie lipca 1943 r. umieszczono go w obozie koncentracyjnym w Sachsenhausen

w budynku dla ważnych więźniów. Dokładne okoliczności jego śmierci i miejsce pochówku do dziś nie są znane. Prawdopodobnie został zamordowany w sierpniu 1944 r., tuż po otrzymaniu przez władze niemieckie informacji o wybuchu powstania w Warszawie.

27.03.1945r. gen. Okulicki został podstępnie aresztowany przez drugiego z okupantów. Wraz z nim Sowieci aresztowali piętnastu innych przywódców Polskiego Państwa Podziemnego. Zatrzymanych działaczy podziemia niepodległościowego przewieziono do Moskwy, a następnie, 21.06.1945r., osądzono w tzw. procesie szesnastu przed Kolegium Wojskowym Sądu Najwyższego ZSRS. Gen. Okulicki został skazany na dziesięć lat więzienia; zmarł półtora roku po procesie, 24.12.1946r., na Łubiance.

Komendant Główny AK podlegał Naczelnemu Wodzowi Polskich Sił Zbrojnych. Organem dowodzenia AK była Komenda Główna (KG), w której skład wchodziły oddziały, piony organizacyjne i samodzielne służby – oddziały: I Organizacyjny, II Informacyjno-Wywiadowczy, III Operacyjno-Szkoleniowy, IV Kwatermistrzostwa, V Łączności Operacyjnej, VI Biura Informacji i Propagandy oraz VII Finansów i Kontroli, a także Kierownictwo Dywersji.

Terenowa struktura organizacyjna AK odpowiadała zasadniczo przedwojennemu podziałowi administracyjnemu kraju. Na terenie województw tworzono okręgi, w powiatach – obwody, w gminie lub kilku gminach – placówki. W skład AK wchodziły też jednostki strukturalne działające poza granicami kraju: Samodzielny Wydział ds. Kraju Sztabu Naczelnego Wodza, tzw. Oddział VI, oraz Oddziały AK na Węgrzech („Liszt") i w Niemczech (Komenda Okręgu Berlin „Blok").

AK od początku była organizacją masową, zwiększającą szeregi przez werbunek ochotników i kontynuowanie akcji scaleniowej, rozpoczętej przez Związek Walki Zbrojnej. W latach 1940–1944 do ZWZ i AK przystąpiły m.in. Tajna Armia Polska, Polska Organizacja Zbrojna „Znak", Gwardia Ludowa PPS-WRN, Tajna Organizacja Wojskowa, Konfederacja Zbrojna, Socjalistyczna Organizacja Bojowa, Polski Związek Wolności oraz częściowo Narodowa Organizacja Wojskowa, Bataliony Chłopskie i Narodowe Siły Zbrojne. Liczba zaprzysiężonych żołnierzy **AK** wynosiła na początku 1942 ok. 100 tys., a latem **1944**r. już ok. **400 tys**., w tym: ok. 10,8 tys. oficerów, 7,5 tys. podchorążych i 87,9 tys. podoficerów. Kadra AK rekrutowała się z oficerów i podoficerów armii przedwrześniowej oraz z absolwentów tajnych Zastępczych Kursów Szkoły Podchorążych Rezerwy i Zastępczych Kursów Podoficerów Piechoty, a także przerzucanych do kraju oficerów, tzw. cichociemnych. Od 1943r. w jednostkach podporządkowanych Komendzie Głównej AK tworzono kompanie i bataliony, od 1944r. – pułki, brygady, dywizje, zgrupowania pułkowe i dywizyjne.

Potrzeby finansowe, materiałowo-sprzętowe i w zakresie uzbrojenia były zabezpieczane przez rząd RP i uzupełniane w drodze akcji bojowych i innych działań, mających na celu zaopatrzenie w broń, mundury, sprzęt i środki finansowe (m.in. zakupy broni i własna, tajna produkcja broni strzeleckiej: pistoletów maszynowych, granatów i materiałów wybuchowych). AK realizowała swoje cele przez prowadzenie walki bieżącej i przygotowywanie powstania powszechnego. Walka bieżąca prowadzona była głównie przez akcje małego sabotażu, akcje sabotażowo-dywersyjne, bojowe i bitwy partyzanckie z siłami policyjnymi oraz regularnym wojskiem niemieckim. Specjalne miejsce w działalności bojowej Armii Krajowej zajmowały akcje odwetowe i represyjne w stosunku do SS i policji oraz zdrajców i prowokatorów. Zadaniem AK, podobnie jak struktur cywilnych Polskiego Państwa Podziemnego, było udzielanie pomocy zbrojnej organizacjom żydowskim tworzonym w gettach i niemieckich obozach koncentracyjnych. W listopadzie 1942r. komendant główny Armii Krajowej gen. Stefan Rowecki wydał rozkaz nawiązania kontaktu między Komendą Główną AK a członkami żydowskich formacji bojowych w warszawskim getcie. W grudniu Armia Krajowa po raz pierwszy przekazała broń konspiracji żydowskiej w getcie warszawskim. Kilka miesięcy później w ramach akcji „Getto" próbowano udzielić bezpośredniej pomocy żydowskim bojownikom walczącym w powstaniu.

Przygotowaniem i wykonaniem akcji sabotażowo-dywersyjnych i specjalnych zajmowały się autonomiczne piony wydzielone z KG AK: Związek Odwetu, „Wachlarz" i Kierownictwo Dywersji, pod nadzorem Kierownictwa Walki Konspiracyjnej,

GŁOS OBYWATELS
http://glosobywatelski.tv
https://banbye.com/channel/ch_P9tJA8ppYvUA
https://t.me/glosobywatelskitv
https://discord.gg/ZsMryWYa8J
PRZESIĄDŹ S na BanBye.

a następnie Kierownictwa Walki Podziemnej. Innymi formami walki bieżącej były: organizowana na szeroką skalę akcja propagandowa wśród społeczeństwa polskiego (prowadzona przez Biuro Informacji i Propagandy), wydawanie prasy, np. „Biuletynu Informacyjnego".

Częścią działań Armii Krajowej było prowadzenie wojny psychologicznej. W ramach Akcji „N" dążono do dezinformowania przeciwnika oraz osłabianie jego morale przez podważanie wiary w potęgę III Rzeszy. Jednym z najbardziej pomysłowych działań Samodzielnego Podwydziału „N" było wydanie fałszywego obwieszczenia władz niemieckich nakazującego wszystkim Niemcom w Generalnym Gubernatorstwie natychmiastową ewakuację do Rzeszy. W Warszawie rozrzucano również ulotki mające przekonać Niemców, że samoloty alianckie są w stanie bombardować obszar okupowanej Polski. Tworzono też fikcję istniejącego potężnego ruchu antynazistowskiego w ramach Wehrmachtu. Jeszcze w latach sześćdziesiątych wśród badaczy II wojny światowej panowało przekonanie, że wypuszczane przez Armię Krajową ulotki nie są mistyfikacją. AK zorganizowała także zamachy bombowe na dworcach kolejowych w Berlinie w lutym i kwietniu 1943r.

Kulminacją wysiłku zbrojnego AK była akcja „**Burza**" rozpoczęta rozkazem gen. Tadeusza Komorowskiego „Bora" w listopadzie 1943r. Działania zbrojne w ramach planu tej akcji rozpoczęły się 15.01.1944 r. na Wołyniu wraz z przekroczeniem przez Armię Czerwoną granic RP ustalonych Traktatem ryskim. Mimo wspólnej walki z Niemcami, NKWD rozbrajało i internowało polskie oddziały. Taki los spotkał m.in. oddziały AK walczące o wyzwolenie Wilna w lipcu 1944r. Polacy byli aresztowani, rozbrajani, a często nawet rozstrzeliwani. Aresztowanych żołnierzy przymusowo wcielano do armii Berlinga lub wywożono do obozów w głąb ZSRS.

Do planu akcji „Burza" włączono Warszawę. 1 sierpnia 1944 r. do walki przystąpiło 40–50 tys. powstańców. Jednak zaledwie co czwarty z nich mógł liczyć na to, że rozpocznie ją z bronią w ręku. Trwające 63 dni Powstanie Warszawskie było największym zrywem podziemia w okupowanej Europie. Po jego klęsce jednostki AK na terenach zajętych przez Armię Czerwoną zostały zdemobilizowane. **19.01.1945r**. Komendant Główny gen. Okulicki wydał rozkaz **o rozwiązaniu Armii Krajowej**. Straty AK wyniosły ok. 100 tys. Poległych i zamordowanych żołnierzy, ok. 50 tys. zostało wywiezionych do ZSRS i uwięzionych. Wobec represji sowieckich i polskich służb bezpieczeństwa nie wszystkie oddziały AK podporządkowały się rozkazowi o demobilizacji. Powstały nowe organizacje konspiracyjne, m.in.: Ruch Oporu Armii Krajowej i Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość" (WiN). Resztki podziemia akowskiego walczyły z okupacją sowiecką do początku lat pięćdziesiątych. Ostatnim żołnierzem WiN poległym z bronią w ręku był Józef Franczak ps. „Laluś", który zginął od kul milicji w obławie 21.10.1963r.

Żołnierze AK byli prześladowani przez władze komunistyczne, zwłaszcza w okresie stalinizmu, wielu z nich skazano na karę śmierci lub wieloletniego więzienia. Dopiero po odwilży roku 1956 mogli wstępować do Związku Bojowników o Wolność i Demokrację, jedynej istniejącej w PRL organizacji kombatanckiej.

Żołnierze Armii Krajowej aktywnie włączyli się w ruch „Solidarności", który postrzegali jako kontynuatora idei Polskiego Państwa Podziemnego. W latach osiemdziesiątych wysiłek Armii Krajowej został po raz pierwszy upamiętniony w przestrzeni publicznej. Po upadku komunizmu żołnierze AK otrzymali możliwość nieskrępowanego upamiętniania swoich towarzyszy broni.

Ważnymi miejscami żywej pamięci o Armii Krajowej stały się warszawskie Muzeum Powstania Warszawskiego oraz krakowskie Muzeum Armii Krajowej.

(na podstawie tekstu p. Michała Szukały)

Najbliższe spotkania otwarte
Watahy Głosu Obywatelskiego:

W każdy piątek g.18:00	**Radom**	W lokalu **JAMA** ul. Rwańska 19
09.02.2025. godz.16:00	**Poznań**	Restauracja „Pod Sosenką" ul. Wojska Polskiego 87